

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ I

OBJAWY I LECZENIE CHOROÓB SKÓRY I WENERYCZNYCH

1.	WSTĘP	3
2.	BUDOWA I FUNKCJE SKÓRY	6
2.1.	Wprowadzenie.....	6
2.2.	Budowa naskórka i skóry	6
2.3.	Przydatki skórne	9
3.	SYMPTOMATOLOGIA CHOROÓB SKÓRY	11
3.1.	Wprowadzenie.....	11
3.2.	Wykwity pierwotne	11
3.3.	Wykwity wtórne.....	12
4.	ZAKAŻENIA BAKTERYJNE SKÓRY	14
4.1.	Wprowadzenie.....	14
4.2.	Zakażenia gronkowcowe (<i>staphylococci</i>).....	15
4.3.	Zakażenia paciorkowcowe (<i>streptococci</i>).....	20
4.4.	Zakażenia mieszane gronkowcowo-paciorkowcowe (<i>staphylo-streptococci</i>).....	21
4.5.	Inne choroby bakteryjne skóry	23
5.	GRUŻLICA SKÓRY	24
6.	CHOROBY WIRUSOWE SKÓRY.....	31
6.1.	Wprowadzenie.....	31
6.2.	Opryszczka zwykła (<i>herpes simplex</i>)	31
6.3.	Półpasiec (<i>herpes zoster</i>).....	33
6.4.	Mięczak zakaźny (<i>molluscum contagiosum</i>).....	34
6.5.	Brodawki (<i>verrucae</i>)	35
7.	GRZYBICE SKÓRY I JEJ PRZYDATKÓW.....	37
7.1.	Wprowadzenie.....	37
7.2.	Grzybica skóry gładkiej (<i>tinea cutis glabrae</i>)	38
7.3.	Grzybica pachwin (<i>tinea inguinalis</i>)	38
7.4.	Grzybica brody (<i>tinea barbae</i>).....	39
7.5.	Grzybice owłosionej skóry głowy (<i>tinea capitis</i>).....	39
7.6.	Grzybica dłoni (<i>tinea manuum</i>)	40
7.7.	Grzybica stóp (<i>tinea pedum</i>)	40
7.8.	Grzybica paznokci (<i>onychomycosis</i>)	41
7.9.	Zmiany wywołane przez grzyby drożdżopodobne (<i>candidiasis</i>)	42
7.10.	Łupież pstry (<i>pitiriasis versicolor</i>).....	43
7.11.	Podstawy diagnostyki grzybic.....	43
7.12.	Podstawy terapii grzybic.....	43

8.	CHOROBY WŁOSÓW.....	45
8.1.	Wprowadzenie.....	45
8.2.	Łysienie androgenowe (<i>alopecia androgenica</i>).....	46
8.3.	Łysienie plackowate (<i>alopecia areata</i>).....	47
8.4.	Inne typy łysienia.....	49
8.5.	Zaburzenia struktury włosa – zmiany w łodydze włosa.....	50
8.6.	Nadmierne owłosienie	51
9.	DERMATOZY RUMIENIOWE, RUMIENIOWO-ZŁUSZCZAJĄCE	
	I GRUDKOWE.....	52
9.1.	Rumień wielopostaciowy (<i>erythema multiforme</i>)	52
9.2.	Rumień trwały (<i>erythema fixum</i>).....	54
9.3.	Rumień guzowaty (<i>erythema nodosum</i>).....	55
9.4.	Zespół Sweeta	56
9.5.	<i>Erythema gyratum</i>	56
9.6.	Łupież różowy Giberta (<i>pitiriasis rosea Gibert</i>)	57
9.7.	Liszaj płaski (<i>lichen planus</i>)	57
10.	CHOROBY ALERGICZNE SKÓRY	59
10.1.	Wprowadzenie.....	59
10.2.	Atopowe zapalenie skóry (<i>dermatitis atopica</i>)	60
10.3.	Wyprysk kontaktowy (<i>contact eczema</i>)	62
10.4.	Inne odmiany wyprysku	63
10.5.	Pokrzywka (<i>urticaria</i>). Obrzęk naczynioruchowy (<i>oedema angioneuroticum</i>).....	64
11.	CHOROBY GRUCZOŁÓW ŁOJOWYCH I POTOWYCH.....	67
11.1.	Łojotok (<i>seborrhoea</i>).....	67
11.2.	Łupież łojotokowy (<i>pityriasis seborrhoica</i>)	68
11.3.	Trądzik pospolity (<i>acne vulgaris</i>).....	68
11.4.	Trądzik różowaty (<i>rosacea</i>).....	70
11.5.	Choroby gruczołów potowych	72
12.	ŁUSZCZYCA	74
12.1.	Łuszczyca zwykła	75
12.2.	Łuszczyca krostkowa	76
12.3.	Łuszczyca stawowa	76
13.	CHOROBY PĘCHERZOWE SKÓRY.....	78
13.1.	Wprowadzenie.....	78
13.2.	Pęcherzyca (<i>pemphigus</i>)	78
13.3.	Pemfigoid pęcherzowy (<i>pemphigoid vesicularis</i>).....	81
13.4.	Zapalenie opryszczkowe skóry. Choroba Dühringa (<i>dermatitis herpetiformis Dühring</i>)	82
13.5.	Linijna IgA dermatoza pęcherzowa (<i>linear IgA bullous dermatosis</i>).....	83
14.	CHOROBY TKANKI ŁĄCZNEJ.....	84
14.1.	Wprowadzenie.....	84
14.2.	Toczeń rumieniowaty (<i>lupus erythematosus</i>)	84
14.3.	Twardzina (<i>sclerodermia</i>).....	87
14.4.	Zapalenie skórno-mięśniowe (<i>dermatomyositis</i>).....	90
15.	STANY PRZEDRAKOWE I NOWOTWORY SKÓRY. REWELATORY	
	ZMIAN NOWOTWOROWYCH	91
15.1.	Wprowadzenie.....	91
15.2.	Rogowacenie słoneczne (<i>keratosis actinica, keratosis senilis</i>)	91

15.3.	Rogowacenie białe (leukoplakia)	92
15.4.	Róg skórny (<i>cornu cutaneum</i>)	92
15.5.	Skóra pergaminowata i barwnikowa (<i>xeroderma pigmentosum</i>)	93
15.6.	Rogowacenie arsenowe (<i>keratosis arsenicalis</i>)	93
15.7.	Uszkodzenie porentgenowskie skóry (<i>radiodermatitis</i>)	94
15.8.	Choroba Bowena i erytroplazja Queyrata (<i>morbis Bowen, erythroplasia Queyrat</i>)	94
15.9.	Rak podstawnokomórkowy (<i>carcinoma basocellulare</i>)	95
15.10.	Rak kolczystokomórkowy (<i>carcinoma spinocellulare</i>)	96
15.11.	Czerniak złośliwy (<i>melanoma malignum</i>)	97
15.12.	Rewelatory zmian nowotworowych	98
16.	CHOROBY ZWIĄZANE Z ZABURZENIAMI METABOLIZMU	100
16.1.	Zmiany skórne w cukrzycy	100
16.2.	Porfiria (<i>porphyria</i>)	104
16.3.	Hiperlipoproteinemie	105
17.	GENODERMATOZY	106
17.1.	Wprowadzenie	106
17.2.	Genodermatozy związane z zaburzeniami procesu rogowacenia	106
17.3.	Genodermatozy związane z nieprawidłowymi rozrostami tkanki łącznej i nerwowej	109
17.4.	Genodermatozy pęcherzowe	110
18.	CHOROBY NACZYNIOWE SKÓRY	112
18.1.	Owrzodzenia podudzi (<i>ulcera cruris</i>)	112
18.2.	Plamice (<i>purpurae</i>)	115
18.3.	Piodermia zgorzelinowa (<i>pyodermia gangrenosum</i>)	117
18.4.	Guzowate zapalenie naczyń (<i>vasculitis nodosa</i>)	117
19.	FOTODERMATOZY	119
19.1.	Wprowadzenie	119
19.2.	Wielopostaciowe osutki świetlne (<i>polymorphic light eruption – PLE</i>)	119
19.3.	Pokrzywka słoneczna (<i>urticaria solaris</i>)	120
19.4.	Przewlekłe zmiany posłoneczne (<i>chronic actinic dermatitis</i>)	120
19.5.	Odczyny fotoalergiczne	121
19.6.	Odczyny fototoksyczne	121
19.7.	Skóra pergaminowata i barwnikowa (<i>xeroderma pigmentosum – XP</i>)	122
19.8.	Inne	122
20.	USZKODZENIA SKÓRY W WYNIKU DZIAŁANIA CZYNNIKÓW FIZYCZNYCH	124
20.1.	Wprowadzenie	124
20.2.	Modzel (<i>tyloma, callus</i>)	124
20.3.	Nagniotek (<i>clavus</i>)	125
20.4.	Odleżyna (<i>decubitus</i>)	125
20.5.	Czarna pięta (<i>talon noir</i>)	126
20.6.	Rumień ciepły (<i>livedo calorica, erythema caloricum</i>)	126
20.7.	Oparzenia (<i>combustio</i>)	126
20.8.	Odmrożenia (<i>congelatio</i>)	127
20.9.	Odczyn porentgenowski wczesny (<i>radiodermatitis</i>)	128
20.10.	Odczyn porentgenowski przewlekły (<i>radiodermatitis chronica</i>)	129
21.	CHOROBY PASOŻYTNICZE SKÓRY	130
21.1.	Wprowadzenie	130
21.2.	Wszawica (<i>pediculosis</i>)	130

21.3.	Świerzb (<i>scabies</i>)	132
22.	ŚWIĄD SKÓRY	134
23.	ODLEŻYNY	137
23.1.	Definicja odleżyn	137
23.2.	Klasyfikacja odleżyn	137
23.3.	Epidemiologia i etiologia	138
23.4.	Patofizjologia.....	140
23.5.	Czynniki ryzyka rozwoju odleżyn.....	141
23.6.	Ocena ryzyka rozwoju odleżyn	142
23.7.	Powikłania	143
23.8.	Leczenie odleżyn	144
24.	ZAKAŻENIA PRZENOSZONE DROGĄ PŁCIOWĄ	147
24.1.	Wprowadzenie.....	147
24.2.	Kiła (<i>lues, syphilis</i>)	148
24.3.	Rzeżączka (<i>gonorrhoea, tripper</i>).....	157
24.4.	Zakażenia wywołane przez <i>Chlamydia trachomatis</i>	164
24.5.	Zakażenia wywołane przez mikoplazmy płciowe	169
24.6.	Zakażenia pochwy i sromu	170
24.7.	Opryszczka narządów płciowych (<i>herpes progenitalis</i>).....	176
24.8.	Zakażenia narządów płciowych wywołane wirusem brodawczaka ludzkiego.....	178
24.9.	Mięczak zakaźny (<i>molluscum contagiosum</i>).....	181
24.10.	Zakażenie HIV i AIDS	182
25.	DERMATOZY SWOISTE DLA CIĄŻY	195
25.1.	Wprowadzenie.....	195
25.2.	Typowe zmiany skórne w przebiegu fizjologicznej ciąży, niezagrażające życiu	195
25.3.	Specyficzne choroby spowodowane ciążą.....	196
25.4.	Rzadsze dermatozy.....	198
26.	PSYCHODERMATOZY	199
26.1.	Wprowadzenie.....	199
26.2.	Trichotilomania.....	200
26.3.	Oblęd pasożytniczy	201
26.4.	Dysmorfofobia	202
26.5.	Samouszkodzenia (<i>dermatitis artefacta</i>)	203
26.6.	Zadrapania neurotyczne	204
26.7.	Trądzik z samouszkodzenia (<i>acne excoriee</i>).....	205
27.	FARMAKOTERAPIA CHORÓB SKÓRY. DIETA W CHOROBAH SKÓRY	206
27.1.	Wprowadzenie.....	206
27.2.	Leczenie zewnętrzne chorób skóry	206
27.3.	Leczenie dietetyczne w chorobach skóry.....	218
28.	MEDYCYNA FIZYKALNA W LECZENIU CHORÓB SKÓRY	223
28.1.	Wprowadzenie.....	223
28.2.	Krioterapia	224
28.3.	Ultradźwięki	225
28.4.	Pole magnetyczne i elektromagnetyczne (magnetostymulacja).....	226
28.5.	Elektrolecznictwo.....	227
28.6.	Ciepłolecznictwo.....	228
28.7.	Diatermia i diatermokoagulacja	229

28.8.	Światłolecznictwo	229
28.9.	Wykorzystanie ultrafioletu	231
28.10.	Dermabrazja	233
28.11.	Akupunktura	234
28.12.	Ozonoterapia	234
28.13.	Laseroterapia	235
28.14.	Hydroterapia i balneoterapia	236
28.15.	Klimatoterapia	239
28.16.	Helioterapia	239

CZEŚĆ II

PIELĘGNOWANIE I EDUKACJA PACJENTÓW ZE ZMIANAMI NA SKÓRZE

1.	ZAGROŻENIA DERMATOLOGICZNE W PRACY PIELĘGNIAREK.....	243
2.	UDZIAŁ PIELĘGNIARKI W DIAGNOZOWANIU SCHORZEŃ SKÓRY ...	249
2.1.	Wprowadzenie.....	249
2.2.	Gromadzenie danych	249
2.3.	Badanie fizykalne	251
2.4.	Pobieranie materiału do badań laboratoryjnych	252
2.5.	Obserwacja	253
3.	PIELĘGNOWANIE SKÓRY NOWORODKA I NIEMOWLĘCIA	254
3.1.	Charakterystyka skóry dziecka	254
3.2.	Funkcje skóry dziecka w porównaniu ze skórą osoby dorosłej	255
3.3.	Podstawowe zasady pielęgnacji skóry noworodka i niemowlęcia	256
3.4.	Najczęstsze problemy pielęgnacyjne	258
3.5.	Pielęgnacja skóry wcześniaka	263
4.	PIELĘGNOWANIE SKÓRY DOJRZAŁEJ	265
4.1.	Wprowadzenie.....	265
4.2.	Podstawowe zasady pielęgnacji skóry dojrzałej	266
4.3.	Podstawowe zasady pielęgnacji skóry męskiej	270
5.	PIELĘGNACJA SKÓRY W CZASIE CIĄŻY I POŁOGU	273
5.1.	Wprowadzenie.....	273
5.2.	Higiena ciała	274
5.3.	Higiena skóry głowy i włosów	274
5.4.	Pielęgnowanie skóry twarzy	275
5.5.	Pielęgnacja piersi w okresie porodu	276
5.6.	Pielęgnacja skóry rąk i paznokci.....	278
5.7.	Pielęgnacja skóry stóp	278
5.8.	Pielęgnacja skóry sromu i krocza.....	279
6.	PIELĘGNOWANIE SKÓRY STARCZEJ.....	280
6.1.	Wprowadzenie.....	280
6.2.	Charakterystyka skóry starej	281
6.3.	Ogólne zalecenia dotyczące pielęgnacji skóry starczej	282
6.4.	Podstawowe zasady obowiązujące przy zabiegach pielęgnacyjnych	283
6.5.	Pielęgnacja paznokci	284
6.6.	Pielęgnacja włosów.....	284
6.7.	Dieta przeciwdziałająca starzeniu skóry	284

7.	PIELĘGNOWANIE SKÓRY NARAŻONEJ NA DZIAŁANIE PROMIENI SŁONECZNYCH	286
7.1.	Wprowadzenie.....	286
7.2.	Wpływ promieni słonecznych na skórę.....	287
7.3.	Środki ochrony przed promieniowaniem słonecznym	289
7.4.	Zasady racjonalnego korzystania z kąpeli słonecznych	291
7.5.	Zasady korzystania z solariów.....	293
8.	PIELĘGNACJA WŁOSÓW.....	296
8.1.	Wprowadzenie.....	296
8.2.	Podstawy pielęgnowania włosów.....	297
8.3.	Mycie włosów na mokro	298
8.4.	Mycie na sucho	300
8.5.	Czesanie i szczotkowanie.....	300
8.6.	Dieta w pielęgnacji włosów	301
8.7.	Rola pielęgniarki w pielęgnacji włosów pacjentów.....	301
9.	OGÓLNE ZASADY PODAWANIA LEKÓW NA SKÓRĘ.....	302
9.1.	Cel stosowania leków na powierzchnię skóry.....	302
9.2.	Podstawowe zasady, jakich musi przestrzegać pielęgniarka podczas podawania leków na skórę	302
10.	SPOSÓB STOSOWANIA MAŚCI, MAZIDEŁ, KREMÓW I PAST	304
10.1.	Wprowadzenie.....	304
10.2.	Ogólne zasady obowiązujące podczas stosowania maści, kremów, mazideł i past	304
10.3.	Sposoby stosowania maści, kremów i past	305
10.4.	Materiały służące do mocowania opatrunków.....	306
10.5.	Algorytm nakładania maści lub kremu na skórę.....	307
10.6.	Algorytm usuwania z powierzchni skóry leku, strupów, złuszczonego naskórka, zaschniętej wydzieliny	309
11.	SPOSÓB STOSOWANIA KLEINY.....	310
11.1.	Charakterystyka opatrunku	310
11.2.	Zasady działania kleiny.....	310
11.3.	Wykonanie opatrunku z kleiny	311
11.4.	Postępowanie pielęgniarskie po założeniu kleiny	312
12.	SPOSÓB STOSOWANIA ZASYPEK I PUDRÓW	313
12.1.	Wprowadzenie.....	313
12.2.	Zasady stosowania pudru i zasyпки.....	313
12.3.	Algorytm stosowania pudru i zasypek.....	315
13.	SPOSÓB PODAWANIA ROZTWORÓW.....	317
13.1.	Zasady obowiązujące przy zewnętrznym stosowaniu roztworów.....	317
13.2.	Lecznicze kąpiele częściowe i całkowite	318
13.3.	Okłady	320

14.	STANDARD POSTĘPOWANIA Z CHORYM ZE ŚWIĄDEM SKÓRY	322
15.	STANDARD PRZYGOTOWANIA PACJENTA Z CUKRZYCĄ DO ZAPOBIEGANIA ZESPOŁOWI STOPY CUKRZYCOWEJ	328
16.	STANDARD PROFILAKTYKI ODLEŻYN	335
17.	STANDARD OPIEKI PIELĘGNIARSKIEJ NAD CHORYM Z ODMROŻENIAMI MIEJSCOWYMI.....	349
18.	STANDARD OPIEKI PIELĘGNIARSKIEJ NAD CHORYM OPARZONYM	352
19.	STANDARD OPIEKI PIELĘGNIARSKIEJ NAD PACJENTEM Z OWRZODZENIEM PODUDZI LEZCZONYM ZA POMOCĄ OPATRUNKÓW WSPOMAGAJĄCYCH PROCES GOJENIA RAN	360
20.	STANDARD OPIEKI PIELĘGNIARSKIEJ WOBEC PACJENTA Z ŁUSZCZYCĄ	371
21.	STANDARD EDUKACJI RODZICÓW DZIECKA Z ATOPOWYM ZAPALENIEM SKÓRY.....	377
22.	STANDARD EDUKACJI PACJENTA Z TRĄDZIKIEM	391
23.	STANDARD EDUKACJI PACJENTA Z CHOROBA PRZENOSZONĄ DROGĄ PŁCIOWĄ.....	400
24.	STANDARD OPIEKI PIELĘGNIARSKIEJ WOBEC PACJENTA ZAKAŻONEGO WIRUSEM HIV I CHOREGO NA AIDS.....	403
25.	STANDARD POSTĘPOWANIA Z PACJENTEM Z WSZAWICĄ GŁOWY ...	412
26.	STANDARD EDUKACJI PACJENTA ZE ŚWIERZBEM.....	414
27.	ZAPEWNIENIE KOMFORTU PSYCHICZNEGO PACJENTOWI Z CHOROBA SKÓRY	420
27.1.	Komunikacyjna funkcja skóry i jej chorób.....	420
27.2.	Komfort psychiczny.....	422
27.3.	Sytuacja zdrowotna i emocjonalna pacjenta z chorobą skóry.....	425
27.4.	Przygotowanie się pielęgniarki do działań na rzecz zapewnienia pacjentowi komfortu psychicznego	426
27.5.	Działania pielęgniarki na rzecz podnoszenia komfortu psychicznego pacjenta	428
28.	WYKAZ ZALECANEJ LITERATURY DO POSZCZEGÓLNYCH ROZDZIAŁÓW	432
	INDEKS	443